Hana Štěříková

Rus v období smuty očima švédského špiona

Zpráva Petra Petreia z roku 1608

KAROLINUM

Rus v období smuty očima švédského špiona
Zpráva Petra Petreia z roku 1608

Hana Štěříková

———

Recenzovali:
doc. RNDr. Tomáš Hoskovec, CSc.
doc. PhDr. Ilja Lemeškin, Ph.D.

Na obálce je použita rytina Olava Magna O vpádech Moskovitů neboli Ruténů z knihy Historia de gentibus septentrionalibus, 1555, univerzitní knihovna Carolina Rediviva (Uppsala, Švédsko).

Tato práce vznikla za podpory projektu „Kreativita a adaptabilita jako předpoklad úspěchu Evropy v propojeném světě", reg. č.: CZ.02.1.01/0.0/0.0/16_019/0000734, financovaného z Evropského fondu pro regionální rozvoj a řešeného na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Projekt je realizován v rámci výzvy Excelentní výzkum a jeho výstupy jsou určeny pracovníkům výzkumných organizací a studentům doktorských studijních programů.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Vydala Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum
Praha 2021
Redakce Eva Flanderková
Grafická úprava Jan Šerých
Sazba DTP Nakladatelství Karolinum
Vydání první

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

© Univerzita Karlova, 2021
© Hana Štěříková, 2021

ISBN 978-80-246-4847-7
ISBN 978-80-246-4880-4 (pdf)

https://doi.org/10.14712/9788024648804

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Úvodem 7

1. Překlad pramene 9

2. Komentář 41
Zprávy Seveřanů z cest na východ 41
Rusko ve švédské literatuře 16.–17. století 44
Smuta očima švédského špiona Petra Petreia 49
Petrus Petreius Upsaliensis 50
Diplomat Petrus Petreius 52
Spisovatel Petrus Petreius 54

Poznámka překladatele 71
Seznam literatury 73
Resumé 78

Úvodem

Tato knížka přináší komentované vydání historického pramene v českém překladu ze švédské relace neboli zprávy s názvem *Een wiss och sanfärdigh Berättelse om några Förändringar som j thesse framledne åhr vthi Storfurstendömet Muskow skedde äre* („Učené a pravdivé vyprávění o některých změnách, jež se v nedávných letech udály v Moskevském velkoknížectví"). Zmíněný pramen obsahuje diplomatický raport, který byl vydán tiskem ve Stockholmu roku 1608. V současnosti je pro veřejnost dostupný pouze ve švédském fototypickém vydání z roku 1997 s paralelním přepisem z původní fraktury do písma humanistického; toto vydání redigovala Margareta Attius Sohlmanová[1]. Dále se s tímto pramenem čtenář může seznámit v ruském překladu G. M. Kovalenka z roku 1976[2] a rovněž ve starším překladu do němčiny, otištěném roku 1777[3]. Německý překlad je jeho vydavatelem připisován autorovi původního raportu, totožnost překladatele však není jistá. Z těchto důvodů na něj nebyl při pořizování českého překladu brán zřetel. Zároveň ani jedna z těchto publikací není v českém prostředí k dispozici.

Na překlad navazuje ve druhé části knihy doprovodná studie, jež v dílčích kapitolách pojednává o kulturně-historickém a literárním kontextu

1 Petrus Petreius: Een wiss och sanfärdigh Berättelse om några Förändringar som j thesse framledne åhr vthi Storfurstendömet Muskow skedde äre, in: *Stora oredans Ryssland. Petrus Petrejus ögonvittnesskildring från 1608*, ed. Margareta Attius Sohlman, Stockholm 1997, s. 83–153.

2 Pëtr Petrej: *Reljacija Petra Petreja o Rossii v načale XVII v.*, přel. G. M. Kovalenko, ed. V. I. Buganov, Moskva 1976.

3 Peter Paterson: Gewiser vnd warhaffter bericht, van den verenderungen, so ettlich Jar hero In dem Grossfurstenthumb Moscow fürgangen, gestelt durch Peter Palerson (Paterson) von Ubsell Anno 1608. Auss dem Schwedischen verteutscht, in: Johann Georg Meusel: *Der Geschichtforscher*, IV, Halle 1777, s. 135–158.

této památky a rovněž představuje českým čtenářům mnohostrannou osobnost jejího autora, jenž vystupoval a publikoval pod jménem Petrus Petreius. Petreius se ve svém povolání diplomata ve službách švédské královské kanceláře stal očitým svědkem řady událostí období tzv. smuty (1598–1613), jež měly zásadní význam pro další vývoj moskevské Rusi (Ruského carství). Petreiova zpráva je zajímavá rovněž svou formou tiskem vydaného diplomatického raportu, atraktivní relace a politického propagačního spisku.

První část knihy přináší překlad dobového díla, druhá část knihy je jeho historiografickým a filologickým komentářem – díky svému obsahu i nabízejícím se interpretačním možnostem tak kniha jako celek může být využita také jako didaktický materiál v oborech historických a filologických. Věříme však, že ji pro její poutavý obsah a živý žurnalistický styl ocení také čtenáři z řad širší veřejnosti se zájmem o autentickou historickou literaturu.